

Ulyana HRAB

Lwowska Narodowa Akademia Muzyczna im. M. Łysenki

Z historii stosunków polsko-ukraińskich w środowisku muzycznym Uniwersytetu Lwowskiego w pierwszych trzech dekadach XX wieku

Pierwsze trzydziestolecie XX wieku w życiu Lwowa to okres trudnych i niejednoznacznych z geopolitycznego i historycznego punktu widzenia stosunków pomiędzy Polakami i Ukraińcami. Różnym aspektom tychże stosunków poświęcone zostały liczne prace polskich i ukraińskich naukowców – zarówno historyków, jak i kulturoznawców czy muzykologów. W centrum swoistego konfliktu międzynarodowego znajdowała się walka o Uniwersytet Lwowski – potężny ośrodek myśli naukowej i tradycji oświatowych, z którym związani byli uczeni będący twórcami własnych szkół w różnych dziedzinach nauki.

Ukraińcy żądali [...] przekształcenia [Uniwersytetu] na zasadach równych praw obu stron (w Uniwersytecie w tym okresie było zaledwie 5 ukraińskich katedr); Polacy pragnęli uczynić go wyłącznie polskim – pisze ukraiński historyk Leonid Zashkilniak, jeden z autorów współczesnego wydania *Historii Polski*. – Kwestia uniwersytetu doprowadziła do polaryzacji ukraińskiej i polskiej społeczności tego obszaru¹.

Wydarzenia wojny polsko-ukraińskiej 1918–1919 o Galicję Wschodnią, która zakończyła się przyłączeniem tego regionu do Polski, znalazły swoje odbicie w działalności Uniwersytetu: 1918 roku zlikwidowano wszystkie katedry ukraińskie, a wprowadzenie zasady *numerus clausus* (zaledwie 15% abiturientów pochodzenia niepolskiego mogło zostać przyjętych na Uniwersytet) znacznie ograniczyło Ukraińcom wstęp na Uniwersytet. W tym jakże dramatycznym dla stosunków międzynarodowych okresie wielu przedstawicieli zarówno polskiej, jak i ukraińskiej inteligencji szukało dróg ku polsko-ukraińskiemu pojednaniu. Ich głosy rozbrzmiewały nawet w czasie najostrzejszych konfliktów okresu mię-

¹ Л. Зашкільняк, М. Крикун, *Історія Польщі: Від найдавніших часів до наших днів*. Львівський національний університет імені Івана Франка, Львів 2002, с. 418.

dzywojnia. Działalność Bogdana Lepkocho, Mirona Korduby, Józefa Łobodowskiego, Adama Soltysa i wielu innych, a po wojnie – polsko-ukraiński dialog na łamach emigracyjnej paryskiej „Kultury” w latach 1950–1980, redagowanej przez Jerzego Giedroycia, świadczą o tym, że w środowisku kulturalnym i artystycznym istniało wiele głosów opowiadających się za równoprawnym współistnieniem obu narodów, historycznie połączonych w granicach jednego państwa. Stosunki polsko-ukraińskie na płaszczyźnie muzycznej w okresie międzywojennym również świadczą o współpracy w obrębie edukacji, pomiędzy kompozytorami i wykonawcami, co przyczyniło się do pojawienia się „wyraźnych analogii w twórczości najbardziej znaczących przedstawicieli obu szkół kompozytorskich”².

Spróbujmy zatem przeanalizować stosunki międzynarodowe panujące na Wydziale Muzykologii Uniwersytetu Lwowskiego, istniejącego w latach 1912–1939, aż do momentu jego likwidacji przez władze radzieckie. Większość wychowanków Adolfa Chybińskiego, jak na przykład Zofia Lissa, Stefania Łobaczewska, Maria Szczepańska, Hieronim Feicht, Bronisław Wójcik-Keuprulan, Zbigniew Liebhart i inni, była Polakami. Jednak ten wybitny pedagog wśród swoich uczniów miał również ukraińskich historyków-muzykologów, którzy byli na tyle odważni, by pomimo nieustającej presji ideologicznej i politycznej ze strony władz pracować na niwie muzykologii ukraińskiej – zarówno na Ukrainie, jak i poza jej granicami. A zatem jeśli ściślej zdefiniować problematykę niniejszej pracy, to będzie ona dotyczyła określenia specyfiki stosunków panujących pomiędzy Polakiem A. Chybińskim, wielkim patriotą, badaczem dawnej i współczesnej muzyki polskiej, którego uczniowie nazywali „Magnus Papa Musicologorum Poloniae”³ i dla którego muzyka polska była „ponad wszystkim”⁴, a jego ukraińskimi studentami i współpracownikami, w oparciu o ich korespondencję, oficjalne dokumenty i osobiste wspomnienia.

Krąg przyjaciół profesora Chybińskiego składał się przede wszystkim z profesorów uniwersyteckich. Należeli do niego filozof Kazimierz Twardowski, historyk sztuki Jan Bołoz-Antoniewicz oraz historyk literatury Wilhelm Bruchnalski. Łączyła ich szczerza przyjaźń i to właśnie Kazimierzowi Twardowskiemu z wyrazami najgłębszego szacunku Chybiński zadedykował swoją pracę (*Ziemia Czerwieńska w polskiej kulturze muzycznej XVI wieku* (1937), w której badacz, który na tamtą chwilę przeżył prawie 30 lat we Lwowie, zawarł biografie polskich kompozytorów i działaczy w dziedzinie muzyki, pracujących bądź pochodzących z terytorium Galicji – Grzegorza Sanockiego, Sebastiana z Felsztyna i Marcina Leopolda. To właśnie w domu Twardowskiego Chybiński miał okazję bliżej poznać profesorów uniwersyteckich, z których wielu pozostało jego przyjaciółmi w czasie jego pobytu we Lwowie. Byli to między innymi filozof Kazi-

² Л. Кияновська, *Галицька музична культура XIX-XX століття*, Чернівці 2007, с. 300.

³ K. Winowicz, *Listy do Adolfa Chybińskiego jako źródło wiadomości o rozwoju polskiej kultury muzycznej w pierwszej połowie XX wieku*, „Muzyka” 1979, 24, nr 3, s. 99.

⁴ Cyt. za: K. Winowicz, *Adolf Chybiński w 25 rocznicę śmierci*, „Ruch Muzyczny” 1978, nr 6, s. 17.

mierz Ajdukiewicz, antropolog i etnolog Jan Czekanowski, historyk Ludwik Finkel, historyk sztuki, profesor prawa rzymskiego Leon Piniński oraz ojciec polskiej psychologii Władysław Witwicki. Szczególne więzi łączyły Chybińskiego z polskim poetą i dramaturgiem, przedstawicielem Młodej Polski – Janem Kasprowiczem, którego stowarzyszenie twórcze przez dłuższy czas (aż do momentu wyjazdu jego członków ze Lwowa) było przyjaznym środowiskiem dla wymiany poglądów na tematy związane ze sztuką. Przyjacielskie relacje łączyły również Chybińskiego i jego małżonkę z pianistą Jerzym Lalewiczem oraz skrzypkiem Wacławem Kochańskim, późniejszym profesorem Warszawskiej Akademii Muzycznej. Z tym ostatnim Chybiński wspólnie zagrał wiele sonat – od Bacha do Griega, obaj muzykowi poświęcali jedyny wolny dzień tygodnia – niedzielę. Należy zaznaczyć, że Maria Chybińska była znaną malarzką, autorką miniatur portretowych, pejzaży i ilustracji do książek, uczestniczką wielu wystaw malarskich, a lwowski okres w jej życiu stał się dla niej twórczo najbardziej produktywnym.

O przyjacielskich stosunkach z ukraińskimi muzykologami i wykonawcami wiadomo niewiele, jednakże znany jest fakt, iż Chybiński niezwykle wysoko cenił pracę współczesnego sobie, znanego uczonego – etnomuzykologa Filareta Kołessy. Sam zresztą z powodzeniem pracował w tej dziedzinie – etnograficzne publikacje Chybińskiego miały duże znaczenie historyczne, jako pierwsze w Polsce naukowe badania etnomuzykologiczne. O tym, jak Chybiński oceniał działalność Filareta Kołessy, dowiadujemy się z jego podania do Ministerstwa Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego:

[...] jest anomalią dla tej gałęzi nauki polskiej mało zaszczytną, że dzięki usilnej kilkunastoletniej pracy tyt. nauczyciela gimn., p. Filareta Kołessy Rusini posiadają już nader cenny zbiór pieśni ludowych rusińskich i ukraińskich, zebranych tą właśnie metodą fonograficzną, zbiór i zagranicą znany i ceniony, podczas gdy nauka polska nawet zawiązek w zbiorze pieśni ludowych fonograficznie zdjętych i utrwalonych dotąd nie wykazuje⁵.

Chybiński uważał kozackie dumy za niezwykle cenny materiał dla badań porównawczych eposu ludowego, a ich struktury muzyczne za „bez wyjątku interesujące”⁶. Praca Kołessy wywołała duży rezonans w świecie nauki dzięki odkryciu najdawniejszej epickiej warstwy ukraińskiej kultury muzycznej w świetle najnowszych metod analizy naukowej i klasyfikacji. Tak oto Béla Bartók w swoim liście z 13 października 1922 roku prosi Chybińskiego, aby ten kupił mu dwa egzemplarze *Galizischen „Dumy – melodien* F. Kołessy (pracę *Ukraińskie ludowe dumy* – pierwsze pełne wydanie ukazało się we Lwowie w 1920 roku)⁷.

⁵ Zob. У. Граб, *Музикологія як університетська дисципліна: Львівська музикологічна школа Адольфа Хибінського (1912–1941)*, Видавництво УКУ, Львів 2009, s. 58.

⁶ A. Chybiński, *Etnografja muzyczna na III międzynarodowym kongresie muzycznym w Wiedniu*, „Przegląd Muzyczny” 1910, nr 23, s. 3–5.

⁷ List Béla Bartóka do Adolfa Chybińskiego, Archiwum Adolfa Chybińskiego, Korespondencji A–C, Biblioteka Uniwersytetu im. A. Mickiewicza w Poznaniu.

Kompozytor Mikołaj Kolessa, syn wielkiego uczonego wspominał, jak razem z ojcem odwiedzał Chybińskiego na czasach w Karpatach we wsi Hrebeniw i jak profesor zachęcał go, jako młodego dyrygenta, aby zainteresował się utworami Mieczysława Karłowicza, którego znał osobiście i napisał o nim monografię.

Wspólna praca w obrębie oświaty muzycznej Galicji łączy postać Chybińskiego z ukraińskim kompozytorem i muzykologiem Stanisławem Ludkiewiczem. Obaj oni w swoich licznych artykułach poświęconych tej kwestii zwracali szczególną uwagę na znaczenie dyscyplin muzyczno-teoretycznych w procesie wychowania profesjonalnych muzyków. Chybiński skupiał swoją uwagę na problemach historii muzyki, Ludkiewicz – na harmonii i kształceniu słuchu i bez wątpienia wspólnie wnieśli oni duży wkład w rozbudowę szkolnictwa muzycznego w Galicji.

Znacznie więcej wiadomo o wzajemnych relacjach A. Chybińskiego z jego ukraińskimi studentami.

Ukraiński kompozytor Nestor Niżankowski został prywatnym uczniem A. Chybińskiego wiosną 1913 roku. Chybiński uważał go za jednego z najzdolniejszych i najbardziej lubianych przez siebie uczniów, spośród tych, którym udzielał prywatnych lekcji.

Był tak zdolny [pisał Chybiński], że nie otrzymywał ode mnie tematów do wypracowań harmoniczných, lecz wypracował sam ze swego pomysłu zadania na pewien problem harmoniczny⁸.

Nie widywali się oni przez dłuższy czas, gdy Nestor Niżankowski kontynuował swoją edukację za granicą, a na początku 1940 roku podczas ich spotkania kompozytor подарował Chybińskiemu swoją fugę fortepianową na temat BACH. Jest to ważny moment dla zrozumienia ich relacji, ponieważ wiadomo, że ojca Nestora, Ostapa Niżankowskiego w 1919 roku rozstrzelali Polacy. Nie bacząc na to Nestor Niżankowski zachował poczucie przyjaźni i wdzięczności do swojego profesora, a nawet poświęcił mu swój utwór, którego autograf Chybiński w późniejszym czasie przekazał swojemu ukraińskiemu uczniowi Mirosławowi Antonowiczowi.

Часто Go wspominam, bo Go bardzo lubіłem [pisał Chybiński w liście do M. Antonowicza]. Napiszę Panu jeszcze niejedno o Nim i Jego Ojcu, którego też bardzo lubіłem i szanowałem⁹.

I rzeczywiście, niedługo potem napisał i przesłał Antonowiczowi wspomnienia o obu Niżankowskich¹⁰.

⁸ A. Chybiński, *W czasach Straussa i Tetmajera. Wspomnienia*, oprac. A. i Z. Szwejkowscy, PWM, Kraków 1959, s.157.

⁹ List Adolfa Chybińskiego do Mirosława Antonowicza, z dnia 28 maja 1950, [w:] *Musica humana. Zбірник статей кафедри музичної україністики ЛДМА ім. М. Лисенка*, т. 1. Львів 2003, s. 92.

¹⁰ Ю. Булка, *Нестор Нижанківський – Життя і творчість. Хибінський Адольф, Спогади про Остапа і Нестора Нижанківських*, Видавництво М.П. Коць, Львів – Нью-Йорк, 1997, с. 92.

To właśnie do Nestora Niżankowskiego Chybiński zwrócił się z prośbą o udzielenie pomocy utalentowanemu studentowi w dostaniu się do Instytutu Muzycznego im. M. Łysenki. Studentem tym był Mirosław Antonowicz, w przyszłości znany ukraiński muzykolog i dyrygent.

Niewielkiego wzrostu, elegancko ubrany, siwowłosa, w okularach z dość grubymi szklami i z zaciśniętymi ustami, które przypominały mi portret Richarda Wagnera, energicznym krokiem podszedł do mnie. Przez szkła okularów świdrował mnie swoim przenikliwym spojrzeniem¹¹.

Tak opisywał Chybińskiego Antonowicz w swoich wspomnieniach.

Kiedy dokładnie w wyznaczonym czasie z drżeniem w sercu przyszedłem do Instytutu Muzycznego im. M. Łysenki, w korytarzu byli Nestor Niżankowski, dyrektor Instytutu kompozytor Wasyl Barwiński i jeszcze kilku profesorów, jakby chcieli wszyscy zobaczyć, co to za takie чудо i dziwo, w sprawie którego profesor uniwersytetu, „olbrzym międzynarodowy” A. Chybiński zwraca się do instytucji ukraińskiej¹².

Dzięki opinii profesora, Antonowicz i jeszcze jeden student, Jarosław Marynowicz, zostali zwolnieni z opłaty za naukę, a jako temat pracy magisterskiej Chybiński, zgodnie z życzeniem Antonowicza wybrał zagadnienie z muzyki ukraińskiej – o twórczości pieśniarskiej kompozytorów ukraińskich.

Antonowicz wspominał miłe dla studentów profesora chwile, kiedy to spotykali się w instytucie po zajęciach i prof. Chybiński razem ze studentką (pianistką) grali na cztery ręce nieznane utwory. Czasem grupa studentów na zaproszenie profesora odwiedzała go w domu, gdzie z gramofonowych płyt słuchano muzyki współczesnej i klasycznej, a żona profesora, pani Maria Chybińska, częstowała gości herbatą.

Panowała przyjemna i ciepła rodzinna atmosfera, a Chybiński dowcipnie żartował – wspominał Antonowicz. – W takich chwilach znikła oficjalność, a pozostawały ciepłe przyjacielskie stosunki. Najwyraźniej przejawiały się one wtedy, gdy Chybiński kolejny raz zapraszając nas do siebie z jakichś powodów nie założył swojej sztucznej szczęki. Cały wieczór szeptał do nas jak poczciwy dobry staruszek¹³.

Skład uniwersyteckiej grupy Antonowicza był międzynarodowy – Polacy, Żydzi i Ukraińcy. Jak wspomina Antonowicz, żyli w przyjaźni i zgodzie, w czasie gdy pogromy antysemickie i antyukraińskie prowokowały ostrą konfrontację. Atmosfera zrozumienia i tolerancji, którą tworzył w środowisku swoich wychowanków profesor Chybiński, zachowała się wśród nich również po zakończeniu nauki, gdy wojna porzuciła ich po świecie. W archiwum Antonowicza zachował się list od wspomnianej studentki pianistki, w przyszłości żony polskiego muzykologa Seweryna Barbaga, Ireny Barbag-Dreksler, która po wojnie z sukcesem obroniła pracę doktorską i zajmowała stanowisko profesorskie w Wiedeń-

¹¹ М. Антонович, *Між двома війнами. Спогади: У двох частинах*, ч. 1, Київ 2003, с. 219.

¹² Ю. Булка, dz. cyt., s. 55.

¹³ М. Антонович, dz. cyt., s. 222.

skiej Akademii Muzycznej. W czasie wojny zaginęło jej świadectwo ukończenia studiów i zwróciła się do Antonowicza jako do byłego kolegi z prośbą o poświadczenie faktu jej nauki na Uniwersytecie Lwowskim u profesora A. Chybińskiego. W swoim niezwykle serdecznym liście pisze:

Cieszę się bardzo i gratuluję Panu z całego serca do jego stanowiska i sukcesu. Zdaje mi się, że tylko Pan i ja z naszej grupy studentów prof. Chybińskiego zachowaliśmy nasz zawód i wykonujemy go poza naszą dawną ojczyzną¹⁴.

Po drugiej wojnie światowej, już na emigracji w Holandii, Antonowicz wznowił korespondencję z profesorem A. Chybińskim, który w tym czasie objął kierownictwo nad katedrą muzykologii na Uniwersytecie Poznańskim. 41 listów Mirosława Antonowicza do profesora zachowało się w Poznaniu, w bibliotece Uniwersytetu im. Adama Mickiewicza w archiwum Adolfa Chybińskiego, a zgromadzona korespondencja obejmuje okres 13 lat. Listy te są świadectwem wieloletniej przyjaźni, szacunku oraz wzajemnego moralnego i zawodowego wsparcia pomiędzy Polakiem Adolfem Chybińskim i Ukraińcem Mirosławem Antonowiczem.

Nigdy Pana nie przestałem uważać za kogoś mnie bliskiego [pisał Chybiński]. Z tego też powodu niech Pan się absolutnie nie krępuje tem, że czasem coś Pan napisze co do polskiego języka nie dość poprawnie. Każdy Pański list czytam z tem samym wzruszeniem, jak pierwszy list od Pana po wojnie otrzymany, gdy nieraz myślałem o tem, co się z Panem dzieje i nieraz o Panu mówiliśmy z panną Szcz.[epańską] (właśnie jest u nas na obiedzie i dopisze się do tego listu). Chciałbym abyśmy korespondowali ze sobą każdy w swym języku, tak jak koresponduję z muzykologami czeskimi i słowackimi [...] zawsze Pan pisze z serca, tak jak ja lubię, dlatego każdy Pański list jest mi miły¹⁵.

„Jaśnie wielmożny i kochany Panie Profesorze” – zwracał się w listach do Chybińskiego Antonowicz. „Drogi i Kochany Panie Mirosławie, Kochany Panie Kolego” – odpowiadał mu profesor.

W jednym z ostatnich listów Antonowicz napisze:

Naprawdę nie wiem co mam pisać, jak wyrazić swoją radość i wdzięczność swemu losowi, za to, że pozwolił mi być studentem Pana Profesora i zdobywać nie tylko muzykologiczną wiedzę pod nieprześcignionym kierownictwem Pana Profesora, ale także zapał, wytrwałość i miłość do pracy, które mi zdaje się jedynie umożliwiły przetrwać naprawdę straszne chwile mego życia¹⁶.

Pamięć o swym nauczycielu M. Antonowicz zachował w swych pamiętnikach. Należy zaznaczyć, że Antonowicz, który stał się jednym z autorytetów

¹⁴ List Ireny Barbag do Mirosława Antonowicza, z dnia 13 sierpnia 1965, Архів М. Антоновича, Листування, Інститут Літургійних наук, Львів.

¹⁵ List Adolfa Chybińskiego do Mirosława Antonowicza, z dnia 28 maja 1950, [w:] *Musica humana. Zбірник статей кафедри музичної україністики ЛДМА ім. М. Лисенка*, т. 1. Львів 2003, s. 80.

¹⁶ List Mirosława Antonowicza do Adolfa Chybińskiego, z dnia 1 kwietnia 1949, [w:] *Musica humana. Zбірник статей кафедри музичної україністики ЛДМА ім. М. Лисенка*, т. 3. Львів 2010, s. 31.

w dziedzinie zachodnioeuropejskiej muzyki renesansu, często z wdzięcznością wspominał lata nauki w uniwersytecie. Podkreślał, że to właśnie klasyczny model edukacji muzykologicznej, który stosował Chybiński, umożliwił mu dalsze osiągnięcia naukowe.

Wśród studentów pochodzenia ukraińskiego należy wymienić Józefa Chomińskiego, z którym Chybiński wiązał wielkie nadzieje i o którym pisał:

Boję się też, że najlepszym z moich historyków nie będzie Polak, lecz Rusin, mgr Chomiński, który napisał wspaniałą pracę o technice imitacyjnej w XIII i XVI wieku, bijącą rezultaty dotychczasowej o tym literatury¹⁷.

Prace studenckie Chomińskiego już wtedy drukowano w „Kwartalniku Muzycznym” i „Polskim Roczniku Muzykologicznym”. W planach redakcyjnych była również publikacja pracy dotyczącej rozwoju kadencji w wielogłosowej muzyce XIII–XIV w. jeszcze jednego ukraińskiego studenta – magistra Jakuba Kozaruka, rodem z Kołomyi, który po zakończeniu nauki został wykładowcą w kołomyjskiej filii Wyższej Szkoły Muzycznej im. Łysenki, a później wyemigrował do Kanady.

Józef Chomiński pochodził z mieszanej ukraińsko-polskiej rodziny, wykształcenie odbierał zarówno w polskiej instytucji (muzykologia na Uniwersytecie Lwowskim), jak i w ukraińskiej (Wyższa Szkoła Muzyczna im. Łysenki), i jako muzykolog z powodzeniem pracował w obu środowiskach. W latach 30. Wasyl Barwiński, pisząc o współczesnej muzyce ukraińskiej w czasopiśmie „Lwowskie Wiadomości Muzyczne i Literackie” jako jednych z pierwszych muzykologów wymienia Wasyla Witwickiego, Borysa Kudryka, Jakuba Kozaruka oraz Józefa Chomińskiego. Później, po wyjeździe do Polski pod koniec lat 30., rozwinie się muzykologiczna działalność Chomińskiego, napisane zostaną jego fundamentalne monografie i podręczniki, a sam Chomiński zajmie ważne miejsce w historii polskiej muzykologii¹⁸. Pomimo to, jak słusznie stwierdza M. Piekarski, Chomiński, którego działalność przede wszystkim zapisała się na kartach historii polskiej nauki, ma również duże znaczenie dla nauki ukraińskiej:

[...] dzięki niedługotrwałej lecz aktywnej działalności w sferze ukraińskiej kultury muzycznej okresu międzywojnia. Dzięki temu Józef Chomiński do dziś pozostaje wspaniałym przykładem kontaktów polsko-ukraińskich w dziedzinie muzykologii¹⁹.

Jaroslawa Kołodij jest kolejną ukraińską studentką profesora, która ukończyła studia w 1935 roku z dyplomem magistra filozofii i wróciła do Przemyśla,

¹⁷ M. Sieradz, *Lwowscy uczniowie Adolfa Chybińskiego jako autorzy czasopism muzycznych (do roku 1939)*, „Muzyka” 2012, R. 57, nr 4, s. 71–96.

¹⁸ Szerzej na ten temat zob. M. Gołąb, *Józef Michał Chomiński. Biografia i rekonstrukcja metodologii*, Wrocław 2008.

¹⁹ M. Пекарські, *Діяльність Осипа Хомінського в музикознавчих польсько-українських контактах (до 1939 року)*, „Українська музика: науковий часопис” ч. 1 (11), Львів 2014, с. 109.

gdzie mieszkała jej rodzina. Doceniwszy „wszelkie kwalifikacje, bo i talent, i inteligencję, i wytrwałość” swojej studentki, Chybiński zaprasza ją do pracy i zapewnia: „Proszę pamiętać o tym, że pomoc znajdzie tu Pani zawsze”. Właśnie w tym czasie uczą się u niego Mirosław Antonowicz i Jarosław Marynowicz, o których profesor w liście pisze następująco:

Mam dwóch rodaków Pani, obydwu pierwszorzędnie pracujących i porządnych. Niewątpliwie będę z nich w przyszłości dumny jako z moich uczniów, bo zapowiadają się doskonale²⁰.

Należy także nadmienić, że pod kierownictwem A. Chybińskiego 3 grudnia 1932 roku Borys Kudryk, jedna z wybitnych osobowości w życiu muzycznym Galicji, z sukcesem broni pracę doktorską pod tytułem – „Historia muzyki ukraińskiej w Galicji w epoce 1829–1873 (od założenia chóru katedry *greckokatolickiego* w Przemyślu do śmierci J. Ławriwskiego)”.

Muzykologię u Chybińskiego studiowała Róża Smereczynska-Szul, która po emigracji do Ameryki pracowała jako redaktor muzyczny w dużym wydawnictwie muzycznym Carl Fischer Inc., i która, według słów swojego syna, zawsze dobrze wspominała profesora.

Przestrzeń duchową, którą zdołał stworzyć wokół siebie profesor Chybiński, pełną chęci do pracy, poświęcenia, naukowej pasji i wzajemnego szacunku, jego uczniowie cenili niezwykle wysoko. Wszyscy oni zawsze podkreślali swoją przynależność do lwowskiej szkoły Chybińskiego i chylili czoła przed autorytetem swojego nauczyciela. A on sam listownie wspierał swoich uczniów, o czym świadczy obszerna korespondencja, która w samym tylko krakowskim archiwum liczy około 8 tysięcy listów do 860 osób lub instytucji²¹. I wszystko to, nie wliczając archiwum Uniwersytetu Poznańskiego, gdzie po przyjeździe do Polski pracował Chybiński.

Często mam chwile, w których chciałbym Was wszystkich widzieć u siebie [pisał Chybiński do Antonowicza]. Dla każdego z moich, z Was wszystkich, jest mój dom otwarty²².

W grudniu 1939 roku katedra muzykologii została zamknięta, a cały personel pedagogiczny przeniesiono do nowopowstałego Lwowskiego Państwowego Konserwatorium. Dzięki Mirosławowi Antonowiczowi, który jako przewodniczący studenckiego związku zawodowego odrzucił oskarżenia pod adresem Chybińskiego o szowinizm i ukraińofobię oraz nagłośnił nieznane, a nawet sensacyjne dla ogółu fakty, dotyczące pomocy niesionej przez profesora żydowskim studentom w czasie pogromów, czy wspierania ukraińskich studentów w staraniach o stypendium, Adolf Chybiński został wybrany na profesora Lwowskiego

²⁰ A. Chybiński, Korespondencja do Jarosławy Kołodziej. Dział rękopisów Lwowskiej Biblioteki Naukowej im. W. Stefanyka, Narodowa Akademia Nauk Ukrainy.

²¹ K. Winowicz, *Listy do Adolfa Chybińskiego...*, s. 99.

²² Листи Адольфа Хибінського до Мирослава Антоновича, лист № 3 від 15 липня 1943 року, с. 76.

Państwowego Konserwatorium im. Mikołaja Łysenki oraz na stanowisko kierownika katedry historii muzyki. Jednak nieufność, która była wynikiem wieloletnich międzynarodowych konfliktów, nie zniknęła i stała się niestety jedną z przyczyn opuszczenia Lwowa przez profesora w marcu 1944 roku.

Nigdy nie zajmowałem się polityką i nie prześladowałem Ukraińców, z kilku muzykami ukr.[aińskimi] utrzymywałem przyjazne stosunki, studenci ukr.[aińcy] w mem seminarium mieli zupełną swobodę ruchów, otrzymywali stypendia a niekiedy pomagałem im, gdy byli w trudnej sytuacji finansowej, mogli pracować nad tematami z historii muzyki ukraińskiej [zapisał Chybiński w swoim dzienniku]. Z końcem roku 1943 jeden z zaufanych Ukraińców zawiadomił mnie, iż jestem na „czarnej liście” ukraińskiej. Za co?!²³

Mimo wszystko, Chybiński zawsze uważał Lwów za miejsce, gdzie zrealizowane zostały jego najważniejsze naukowe i pedagogiczne osiągnięcia, a ukraińskich uczniów – za godnych szacunku współpracowników w dziedzinie muzykologii, której poświęcił całe swoje życie. Ich stosunki świadczą o tolerancji, wzajemnym szacunku i zrozumieniu nawet w czasach najostrzejszych konfliktów międzynarodowych. Przy bardziej wnikliwym, spersonifikowanym spojrzeniu na historię widzimy, że nasza wspólna przeszłość była wielowymiarowa i niejednoznaczna, a na płaszczyźnie intelektualnej, kulturowej i artystycznej w stosunkach polsko-ukraińskich istniało znacznie więcej punktów wspólnych, niż przyjęło się dziś o tym sądzić.

Z języka ukraińskiego tłumaczyła Ksenia Dubiel

Bibliografia

Źródła:

- Chybiński Adolf, Korespondencja do Jarosławy Kołodziej, Dział rękopisów Lwowskiej Biblioteki Naukowej im. W. Stefanyka, Narodowa Akademia Nauk Ukrainy.
- List Adolfa Chybińskiego do Mirosława Antonowicza, z dnia 28 maja 1950, [w:] *Musica humana. Збірник статей кафедри музичної україністики ЛДМА ім. М. Лисенка*, т. 1. Львів 2003, s. 67–110.
- List Béli Bartóka do Adolfa Chybińskiego, Archiwum Adolfa Chybińskiego, Korespondencji A–C, Biblioteka Uniwersytetu im. A. Mickiewicza w Poznaniu.
- List Ireny Barbag do Mirosława Antonowicza z dnia 13 sierpnia 1965, Архів М. Антоновича, Листування, Інститут Літургійних наук, Львів.
- List Mirosława Antonowicza do Adolfa Chybińskiego, z dnia 1 kwietnia 1949, [w:] *Musica humana. Збірник статей кафедри музичної україністики ЛДМА ім. М. Лисенка*, т. 3. Львів 2010, s. 31.

²³ Pamiętnik z lat 1880–1944 i dziennik z lat 1944–1945 Adolfa Chybińskiego, Archiwum Adolfa Chybińskiego. Biblioteka Uniwersytetu im. A. Mickiewicza w Poznaniu, s. 110.

Pamiętnik z lat 1880–1944 i dziennik z lat 1944–1945 Adolfa Chybińskiego, Archiwum Adolfa Chybińskiego, Biblioteka Uniwersytetu im. A. Mickiewicza w Poznaniu.

Opracowania:

Chybiński Adolf, *W czasach Straussa i Tetmajera. Wspomnienia*, oprac. A. i Z. Szwejkowscy, PWM, Kraków 1959.

Gołąb Maciej, *Józef Michał Chomiński. Biografia i rekonstrukcja metodologii*, Wrocław University Press, Wrocław 2008.

Антонович Мирослав, *Між двома війнами: Спогади: У двох частинах*, ч. 1, Київ 2003.

Граб Уляна, *Музикологія як університетська дисципліна: Львівська музикологічна школа Адольфа Хибінського (1912–1941)*, Видавництво УКУ, Львів 2009.

Зашкільняк Леонід, Крикун Микола, *Історія Польщі: Від найдавніших часів до наших днів*, Львівський національний університет імені Івана Франка, Львів 2002.

Кияновська Любов, *Галицька музична культура XIX–XX століття*, Чернівці 2007.

Булка Юрій, *Нестор Нижанківський – Життя і творчість. Хибінський Адольф, Спогади про Остапа і Нестора Нижанківських*, Видавництво М.П. Коць, Львів – Нью-Йорк, 1997.

Czasopisma:

Chybiński Adolf, *Etnografia muzyczna na III międzynarodowym kongresie muzycznym w Wiedniu*, „Przegląd Muzyczny” 1910, nr 23, s. 3–5.

Sieradz Halina Małgorzata, *Lwowscy uczniowie Adolfa Chybińskiego jako autorzy czasopism muzycznych (do roku 1939)*, „Muzyka” 2012, R. 57, nr 4, s. 71–96.

Winowicz Krystyna, *Adolf Chybiński w 25 rocznicę śmierci*, „Ruch Muzyczny” 1978, nr 6, s. 2–3 i 17.

Winowicz Krystyna, *Listy do Adolfa Chybińskiego jako źródło wiadomości o rozwoju Polskiej kultury muzycznej w pierwszej połowie XX wieku*, „Muzyka” 1979, 24, nr 3, s. 95–100.

Пекарські Міхал, *Діяльність Осипа Хомінського в музикознавчих польсько-українських контактах (до 1939 року)*, „Українська музика: науковий часопис” ч. 1(11), Львів 2014, с. 109.

Ulyana HRAB

Lwowska Narodowa Akademia Muzyczna im. M. Łysenki

Z historii stosunków polsko-ukraińskich w środowisku muzycznym Uniwersytetu Lwowskiego w pierwszych trzech dekadach XX wieku

Abstrakt

Problematyka niniejszej pracy koncentruje się na określeniu relacji Adolfa Chybińskiego, wybitnego polskiego muzykologa, kierownika Zakładu Muzykologii Uniwersytetu Lwowskiego z jego ukraińskimi studentami i współpracownikami. Podstawę opracowania stanowią: korespondencja, oficjalne dokumenty i osobiste wspomnienia.

Źródła te świadczą o tolerancji, wzajemnym szacunku i zrozumieniu nawet w czasach najostrejszych konfliktów międzynarodowych. Przy bardziej wnikliwym, spersonifikowanym spojrzeniu na historię widzimy, że przeszłość polsko-ukraińska była wielowymiarowa i niejednoznaczna, a na płaszczyźnie intelektualnej, kulturowej i artystycznej istniało znacznie więcej punktów wspólnych, niż przyjęło się dziś o tym sądzić.

Słowa kluczowe: Uniwersytet Lwowski, Adolf Chybiński, muzykologia, stosunki polsko-ukraińskie.

Ulyana HRAB

M. Lysenko Lviv National Music Academy

Of the history of Polish-Ukrainian relations in the musical circles of Lviv University during the first three decades of the twentieth century

Abstract

The subject matter of this paper focuses on the relations between Adolf Chybiński, a outstanding Polish musicologist and head of the Department of Musicology of the University of Lviv and his Ukrainian students and co-workers. The basis for the study is constituted by: the correspondence, official documents and personal recollections.

These sources give evidence of tolerance, mutual respect and understanding even at a time of the sharpest international conflicts. With a closer personified look into the history, we can see that the Polish-Ukrainian past was multidimensional and intricate, and at an intellectual, cultural and artistic level there were far more common points than it is generally believed nowadays.

Keywords: University of Lviv, Adolf Chybiński, musicology, Polish-Ukrainian relations.

Уляна ГРАБ

Львівська національна музична академія ім. М. Лисенка

З історії польсько-українських стосунків в музичному середовищі Львівського університету в першій третині XX сторіччя

Анотація

Проблематика поданої статті концентрується на визначенні відношення видатного польського музикознавця, керівника Закладу музикології Львівського Університету Адольфа Хибінського до його українських студентів та співпрацівників. Підставу розвідки становлять: кореспонденція, офіційні документи і особисті спогади.

Ці джерела свідчать про толерантність, взаємну повагу і порозуміння навіть у час найгостріших міжнаціональних конфліктів. За уважнішого особистісного підходу до історії бачимо, що польсько-українське минуле було багатовимірним і неоднозначним, а в інтелектуальній культурній площині існувало значно більше спільних точок перетину, аніж прийнято сьогодні вважати.

Ключові слова: Львівський університет, Адольф Хибінський, музикознавство, польсько-українські взаємини.